

Örnek

Bu defteri sana kitapçıdan aldım. İş yerinde unuttuğum için bugün getirebildim.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Belirtme durum ekini almış ad
- B) Ayrılma durum ekini almış somut ad
- C) Bulunma durum ekini almış ad
- D) Ayrılma durum ekini almış soyut ad
- E) Yönelme durum ekini almış sözcük

AD TAMLAMALARI (TAKIMLARI)

- ✓ İki ya da daha çok adın anlam ve biçimce birbirini tamamladığı sözcük öbekleridir.
  - ◆ İstanbul – un   sorunlar – ı
tamlayan   tamlanan
- ✓ İlk ögeye **tamlayan** ikinci ögeye **tamlanan** denir.
- ✓ Ad tamlamalarında temel öge tamlanandır. Tamlayan öge tamlanana açıklık kazandırır.
- ✓ Tamlayan eki “-in”, tamlanan eki “-i” dir.
- ✓ Tamlayan eki yerine “-den” kullanıldığı da olur:
  - ◆ Aşağıdakilerden biri
- ✓ Tamlayanın kaynaştırma ünsüzü genellikle “n”, tamlananın kaynaştırma ünsüzü “s”dir:
  - ◆ serçe – n – in   civıltı – s – ı
- ✓ “su” sözcüğü tamlayan ya da tamlanan olduğunda kaynaştırma ünsüzü “y” olur. “Ne” sözcüğü tamlayan olduğunda kaynaştırma ünsüzü “y” tamlanan olduğunda ise “s” olur.
  - ◆ Denizin su – y – u tuzludur.
  - ◆ Su – y – un sesiyle uyudu.
  - ◆ Ne – y – in nesi

Örnek

(I) Evin kapısı aylardır hiç açılmadı. (II) Pencere önlerindeki çiçekler solmuştu. (III) Plastik çiçeklikler bile güneşten çatlamıştı. (IV) Dostlarının, arkadaşlarının hiçbiri kapıyı aralamadı aylardır. (V) Güneş bile artık evi aydınlatmıyordu.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde ad tamlaması yoktur?

- A) I.   B) II.   C) III.   D) IV.   E) V.

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ad tamlaması vardır?

- A) Sanatçı, bu romanında aydın çevreyi eleştirir.
- B) Bu ağacın altı, her zaman doludur.
- C) Eserde duru bir dil ve rahat bir anlatım görülür.
- D) O, tüm zamanını, iyi bir eser vermeye ayırır.
- E) Küçük bir kalemle ilk yazıma başlamıştım.

Ad tamlamaları dört öbekte incelenebilir

- I. Belirtili ad tamlaması
- II. Belirtisiz ad tamlaması
- III. Zincirleme ad tamlaması
- IV. Takısız ad tamlaması

I. Belirtili Ad Tamlaması

✓ Tamlayanın da tamlananın da ek aldığı tamlamadır:

- ◆ Çimen – in yeşil – i
- ◆ Hayallerimizin İstanbul'u

Belirtili ad tamlamasının özellikleri

- ✓ Tamlayan ya da tamlanan birden çok olabilir:
- ◆ orman – in çiçeği, böceği
tamlayan tamlanan
  - ◆ dostluğun ve arkadaşlığın değeri
tamlayan tamlanan
- ✓ Tamlayanla tamlanan arasına sıfatlar ya da başka sözcükler girebilir:
- ◆ adanın eğlenceli günleri
tamlayan sıfat tamlanan
- ✓ Tamlayanla tamlanan yer değiştirebilir:
- ◆ Aşığım bir tek taşına ülkemin.
tamlanan tamlayan
  - ◆ Hâlâ dilimizdedir tuzu engin denizlerin.
t.nan sıfat tamlayan

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayarıyla tamlananı yer değiştirmiş bir belirtili ad tamlaması vardır?

- A) Onu duygu ve düşüncelerinin sınırsızlığıyla tanırız.
- B) Her günüm yolunu gözlemekle geçti.
- C) Seninle özdeşleşiyor sevdiğim şiirler.
- D) Bir başkadır göğü güzel ülkemin.
- E) Yollarına gül döktüm, gelir de geçer diye.

✓ Tamlayanla tamlanan sıfat alabilir:

- ◆ Büyük kentin küçük sorunları
sıfat t.yan sıfat tamlanan

UYARI

Tamlayan ya da tamlanan sıfat aldığı tamlamanın türü değişmez.

- ◆ Güzel günlerin küçük kalıntısı
belirtili ad tamlaması

- ✓ Tamlayan ya da tamlanan çoğullanabilir:
  - ◆ insanların sorunları
- ✓ Tamlayan ya da tamlanan zamir olabilir:
  - ◆ o – n – un düşünce – s – i
tamlayan tamlanan
(zamir) (ad)
  - ◆ onların hangisi
tamlayan tamlanan
(zamir) (zamir)
- ✓ I. ve II. kişi zamirleri tamlayan görevinde kullanıldığında tamlama ekleri değişir:
  - ◆ ben – im kalem – im
  - ◆ sen – in ev – in
- ✓ Tamlayan görevindeki zamir çoğu kez söylenmez. Buna **tamlayanı düşmüş ad tamlaması** denir:
  - ◆ Kardeşi seni sordu.
Bu cümlede “onun kardeşi” tamlamasında tamlayan (onun) düşmüştür.
  - ◆ Düşüncesi beni derinden etkiledi. (onun düşüncesi)
- ✓ Zamirle kurulan tamlamalarda tamlanan eki düşebilir:
  - ◆ Sizin komşu sınava hazırlanıyor. (sizin komşunuz)
- ✓ Kimi belirtili ad tamlamalarında tamlanan düşer:
  - ◆ Bu şiir Orhan Veli'nin (şiiri)
  - ◆ Bu düşünce onun (düşüncesi)

Örnek

Aşağıdakilerin hangisinde tamlayanı düşmüş bir ad tamlaması vardır?

- A) Çantalı okullular kar tanesini avlar.
- B) Gökyüzü ayakların önünden geçiyor.
- C) Dostu, düşmanı güldürmemek gerekir.
- D) Köpeklerin bakışlarında birer keman tadı.
- E) Beni titreten sözleri geliyor aklıma.

II. Belirtisiz Ad Tamlaması

- ✓ Yalnızca tamlananın ek aldığı tamlamadır:
  - ◆ utanma duygusu
  - ◆ otomobil yarışı
  - ◆ ev yemeği
  - ◆ puf böreği

Belirtisiz ad tamlamalarında,

- ✓ Tamlayanla tamlanan yer değiştiremez.
- ✓ Tamlayanla tamlanan arasına birkaç özel durum dışında ekler, sıfatlar, başka sözcükler giremez.

Özel Durumlar

- ✦ Öğretmenler odası (tamlayan çoğul eki almış)
- ✓ Abartma amacıyla tamlayan çoğullanabilir:
  - ✦ Dünyalar güzeli
  - ✦ Hakimler yüksek kurulu (öğeler arasına sıfat girmiş)
  - ✦ İstanbul eski valisi (öğeler arasına sıfat girmiş)
- ✓ Belirtisiz ad tamlamalarında tamlamanın başına gelen sıfat, tüm tamlamaya ilişkindir. Bir tamlamada temel öge tamlanan olduğu için başa gelen sıfatın anlamı tamlanana yansır:
  - ✦ Büyük Fransız İhtilali tamlamasında büyük olan “Fransız” değil Fransıız İhtilali’dir.
  - ✦ “Sıcak ev yemeği” tamlamasında da sıcak olan ev değil “ev yemeği”dir.

Örnek

Bu aşk burada biter ve ben çeker giderim
Yüreğimde bir çocuk cebimde bir revolver
Bir hatıradır şimdi dalgın uyuyan şehir
Solarken albümlerde çocuklar ve askerler

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisine verilmiş bir örnek yoktur?

- A) Durum eki almış ad
- B) Çoğul ad
- C) Soyut ad
- D) Belirtili ad tamlaması
- E) Tamlayanı düşmüş ad tamlaması

Çözüm

Yüreğimde, durum eki almış ad; çocuklar, askerler çoğul ad; aşk, soyut ad; (benim) yüreğim, (benim) cebim, tamlayanı düşmüş ad tamlamasıdır. Belirtili ad tamlaması yoktur.

YANIT D

- ✓ Belirtisiz ad tamlamasında tamlayanla tamlanan arasında çeşitli anlam ilişkileri vardır:
  - ✦ üzüm suyu (ana madde ilgisi)
  - ✦ ayva reçeli
  - ✦ deniz suyu (tür ilgisi)
  - ✦ kuş sesi
  - ✦ deniz gezintisi (yer ilgisi)
  - ✦ yangın kokusu (neden ilgisi)
  - ✦ sabah güneşi (zaman ilgisi)
  - ✦ uçak yolculuğu (araç ilgisi)
  - ✦ Kars balı (kaynak ilgisi)

- ✓ Sayılar, gün adları belirtisiz ad tamlaması kurar.
  - ◆ 2007 yılı, cumartesi günü
- ✓ Kimi belirtisiz ad tamlamaları sıfat görevinde kullanılabilir:
  - ◆ deniz mavisi giysi
  - ◆ kuş tüyü yatak

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı eylemsi olan bir belirtisiz ad tamlaması vardır?

- A) Şairin konuşması bizi derinden etkiledi.
- B) Bu konuda susma hakkımı kullanıyorum.
- C) Olayın duyulması çevrede tedirginlik yarattı.
- D) Bu duygulu konuşma kimilerini ağlattı.
- E) Kışın erken başlaması yoksulları üzdü.

III. Zincirleme Ad Tamlaması

- ✓ Tamlayanı ya da tamlananı ad tamlaması olan tamlamalardır. Bu tamlama üç biçimde kurulabilir:
  1. Tamlayanı ad tamlaması olan zincirleme ad tamlaması:
    - ◆ Kuş seslerinin korosu
tamlayan tamlanan
(b.siz ad tamlaması)
  2. Tamlanan ad tamlaması olabilir:
    - ◆ Ev – in sokak kapısı
tamlayan tamlanan (b.siz ad tamlaması)
  3. Hem tamlayan hem de tamlanan ad tamlaması olabilir:
    - ◆ Ders kitaplarının dil sorunu
tamlayan (b.siz tamlanan
ad tamlaması) (b.siz ad tamlaması)
- ✓ Zincirleme ad tamlamalarında ögeler arasına sıfatlar ya da başka sözcükler girebilir:
  - ◆ Ülke insanının umutlu bekleyişi
tamlayan sıfat tamlanan

Örnek

Aşağıdakileri dizelerin hangisinde zincirleme ad tamlaması vardır?

- A) Yeni bir rengi keşfetmenin doyumsuz keyfiyle birlikteyiz
- B) Şeffaf bir çocuk teni ılık bir türkü söylüyor
- C) Şimdi bir yıldız kaysa o gidişindir senin
- D) Yine hırslarını sevdanın masum ateşinde yaktın
- E) Şehrin loş ışıklarının altında anlattı aşk öyküsünü

Çözüm

A'da "keşfetmenin keyfi" belirtili, B'de "çocuk teni" belirtisiz, C'de "senin gidişin" belirtili, D'de "sevdanın ateşi" belirtili ad tamlamasıdır.

E seçeneğinde kullanılan "şehrin ışıklarının altı" tamlaması zincirleme ad tamlamasıdır.

YANIT E**IV. Takısız Ad Tamlaması**

- ✓ Tamlama eklerini almadan anlamca birbirini tmlayan iki adın oluşturduğu tamlamadır:
  - ◆ taş duvar, gümüş söğüt...
- ✓ Takısız ad tamlamalarında tmlayan tamlamanın, (varlığın) neden yapıldığını gösterir:
  - ◆ çelik dolap, yün çorap...
- ✓ Takısız ad tamlamasında ögeler arasına sözcük girmez.
- ✓ Takısız ad tamlamaları birleşik yer adı kurabilir.
  - ◆ Pamukkale, Beşiktaş, Çankaya...

Örnek

Girin satıcılar evimin bülbülleri
 Girin girin aydınlık bahçemden içeri
 Dağlar görünürken kapıda ardınızdan
 İndirin tüy gibi küfeyi sırtınızdan

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Türemiş ad
- B) Çoğul ad
- C) Ad durum eki
- D) Topluluk adı
- E) Ad tamlaması

Çözüm

Aydınlık, türemiş ad; satıcılar, çoğul ad; kapıda, ad durum eki almış ad; evimin bülbülleri, belirtili ad tamlamasıdır. Topluluk adı yoktur.

YANIT D

Etkinlik 2

Yansır toprağın acısı soluksuz,

I

Soluğum sesim

II

Sesim türkülerim

Türkülerim düşüncelerim bunalır

III

Kımlıtısız gecelerin kapkara ululuğuna karşı

IV

En boğulmuş en aşağı

En aşağı en uzun

En uzun en ağır en ölmüşçesine

Bir derinlikten,

V

Yansır toprağın acısı, soluksuz

Bu dizelerde numaralanmış sözcük ve sözcük öbeklerinin numaralarını ilgili bilginin olduğu kareye yazınız.

- I. Tamlayanıyla tamlananı arasında sözcük girmiş ad tamlaması
- II. Belirtili ad tamlaması
- III. Tamlayanı düşmüş ad tamlaması
- IV. Ayrılma durum eki almış ad
- V. Birden çok çekim eki almış ad

Adlarda Küçültme

✓ –cik / –cek / –cak eklerini alan adlara **küçültülmüş** ya da **küçültmeli** ad denir. Bu ekler adlara küçültme anlamından başka sevgi, şefkat acıma... anlamları katar:

- ◆ kitapçık, heykelcik (küçültme)
- ◆ anneciğim, yavrucuğum (sevgi)
- ◆ ninecik, dedecik (şefkat)
- ◆ kedıcık, kuzucuk (sevimsilik)
- ◆ yavrucak (acıma)

✓ –ceğiz eki de adlara acıma anlamı katar:

- ◆ kadıncağız, adamcağız

Etkinlik 3

Aşağıdaki tamlamaların türlerine karşılıklarına yazınız?

1. Dert ortağı : .....
2. Sevimli çocuğun elleri : .....
3. Arabanın kırmızı rengi : .....
4. Fen fakültesinin Biyoloji Bölümü : .....
5. İş başvurusu : .....
6. Karın ağrısı : .....
7. Çalışma kitabının soruları : .....
8. Resmî tatil : .....
9. Konumumuzun gerekleri : .....
10. Çocuğun yürümesi : .....

Örnek

Aysun Berktaş Özmen'in kargası mavi tutkunu. Çocuk kitabının büyüklüğü, şımarık, güzel mi güzel dünyasının suyunu lıkır lıkır içiyor bu karga.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Belirtili ad tamlaması   B) Zincirleme ad tamlaması   C) Yalın durumda somut ad
D) Yönelme durum eki almış isim-fiil   E) Belirtisiz ad tamlaması

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ad-eylem belirtili ad tamlamasının tamlayanı olmuştur?

- A) Son günlerde ülkemizde beklenmeyen gelişmeler oluyor.
B) Çantasının çalınması bir hayli üzmüştü onu.
C) Sınav sonuçlarının açıklanmasını bekliyordu.
D) Zilin çalması ile yerinden fırlaması bir oldu.
E) Ağlamasının nedenini bize bir türlü açıklamıyordu.

1. Denizin koyu simgeleri
Taşınır en eski kalyonlarla
Bir yüzyıldan diğerine
Alını okunmayan denizin üstünde
Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?
- A) Birleşik ad
B) Tamlananı sıfat almış ad tamlaması
C) Tamlayanı sıfat almış ad tamlaması
D) Yönelme ve bulunma durum eklerini almış adlar
E) Belirtisiz ad tamlaması
2. İkinci bir parıltı var senin bakışlarında
Keşke yalnız bunun için sevseydim seni
Bu dizelerde geçen ad tamlamasının özdeşi aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır?
- A) Bu konuda onun anlayışına diyecek söz bulamadım.
B) Dünkü orman yangını köyü çok korkuttu.
C) Çamaşır makinesi almak için müdüründen izin almış.
D) Ben de uzun uçak yolculuğunu hiç sevmem.
E) Okul müdürünün sesi uzaktan duyulunca herkes sustu.
3. İmgeler sadece yazarın iç dünyasını değil aynı zamanda içinde yaşadığı toplumun değerlerini de gözler önüne serer.
Bu parçada aşağıdakilerden hangisi yoktur?
- A) Soyut anlam kazanmış somut ad
B) Tamlananı sıfat almış belirtili ad tamlaması
C) Belirtisiz ad tamlaması
D) Çoğul eki almış soyut ad
E) Zincirleme ad tamlaması
4. (I) Kocaman gökyüzünün altında küçücük şalvarlı,

yaşmaklı kadın. (II) Bükülmüş beline bakılırsa oldukça yaşlıydı. (III) Başının üzerindeki bulut kümesi ve kıvrılarak giden yol... (IV) Yaşlı kadın, içinden geçtiği bu güzelliği fark etmiş miydi acaba? (V) Yolun, belki her gün adımladığı kıyısından geçiyordu o. (VI) Sonbaharın renkleri içinde bir küçük lekeydi, yürüyüp gitti.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisinde, belirtili ad tamlamasının tamlayanı sıfat almıştır?

(LYS 3 - 2012)

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem bir ad tamlamasıdır?
- A) İnsanın kendi dışında umut araması yanlıştır.
B) Cami, eski harabelerin taşlarından yapılmış.
C) Nakışlı önlüklü kadınlar evlerinin önünde ydiler.
D) Öğretmen, genç, kültürlü bir arkadaş.
E) Bu köyün dişe dokunur hiçbir gelir kaynağı yok.
6. Adın “-de (-da)” durum eki aşağıdaki cümlelerin hangisinde eylemi durum yönüyle nitelemektedir?
- A) Altmış beş yaşında emekliye ayrıldı.
B) İşler, yolunda gidiyor galiba.
C) Bir gece açık havada konakladık.
D) Kitabım Canan’da mı kalmış?
E) Yol boyunda nar çiçekleri gülümsüyordu.
7. Ay ışığından çiçeklerle bezenmiş gökyüzünün ber-

rak alını

Bu dizelerdeki belirtili ad tamlamasının tamlayısıyla tamlamanı arasına tamlananın sıfatı girmiştir.

Aşağıdakilerin hangisinde böyle bir ad tamlaması vardır?

- A) Koymuşlar bütün gürültüsünü dünyanın
Bir kefesine terazinin
- B) Ben sessizliğimi koyuyorum
Öteki kefeye
- C) Kalbimde kan izleri anıların
Tarçın kokusu, belki menekşeler
- D) Yerin, göğün ve suyun yüzüne
Hep senin baktığın gibi bakmıştım
- E) Sonbaharın ara sokaklarında günlerim
Yazın nerede kişin nerede

8. Unuttum sayı saymayı kaç gün
Adını anıların ve yalın aşkların

Bu dizelerde aşağıdakilerin hangisi yoktur?

- A) Tamlayan görevinde türemiş ad
- B) Eylemden türemiş ad
- C) Tamlayıcı sıfat almış ad tamlaması
- D) Zincirleme ad tamlaması
- E) Tamlayıcı birden çok olan belirtili ad tamlaması

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, “-ki” belirtili ad tamlamasının tamlananın yerine kullanılmıştır?

- A) Nehirlerimizdeki kirlilik hat safhada
- B) Yüzünün kiri, ellerininkini bastırılmış.
- C) Dünkü olay canımızı sıktı.
- D) Evdeki eski eşyalar satıldı.
- E) Kitabındaki yanlışlardan habersiz.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir ad durum eki, eklendiği sözcüğün anlamını değiştirmiştir?

- A) Kolaya kaçtığı için hiçbir işin rast gitmiyor.
- B) Kardeşlerine sudan nedenlerle bağırır dururdu.
- C) Şeytan diyor ki işi gücü bırakıp eve git.
- D) Senden bize bunları vermeni kesinlikle isteyemeyiz.
- E) Ne zamandır aklımda anılarımı yayınlamak var.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlananı ortak ad tamlaması vardır?

- A) Uzaklarda araba farlarının ıslak caddede yansıması görülüyor.
- B) Kadın, simitçinin ve çaycının ellerini içtenlikle sıkıp gitti.
- C) Sokak lambasının ışığı salonu kısmen aydınlatıyordu.
- D) Hasta yanında olmanın en zor saatlerini yaşıyorum.
- E) Koridordaki ayak seslerinden ve ara sıra çalan telefonlardan başka ses yok.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayıcıyla tamlananı yer değiştirmiş bir ad tamlaması vardır?

- A) Lale çılgınlığının yaşandığı bir dönemde doğmuştu.
- B) Bir sabah serinliği geliyordu dağların doruğundan.
- C) Şimdi dinle sesini sevginin ve dostluğun.
- D) Gökyüzünün kararmasını seyretti sessizce.
- E) Yazılarını herkes severek okurdu.

1. "Yüzyıl" birleşik ad, "denizin üstü" ad tamlamasının tamlayanı "okunmayan" sıfatını almış, "diğerine" sözcüğü yönelme, "üstünde" sözcüğü bulunma durum eki almış.

YANIT E

2. "Senin bakışın" belirtili ad tamlamasıdır. A'da "Onun anlayışı" belirtili ad tamlaması

YANIT A

3. Somut ad olan "dünya" soyut anlam kazanmıştır. "yazarın iç dünyası" tamlamasında tamlanan "iç" sıfatını almıştır, "gözler önü" belirtisiz ad tamlaması, "imgeler" çoğul eki almış soyut addır.

YANIT E

4. I. cümlede "gökyüzünün altı" belirtili ad tamlamasının tamlayanı kocaman" sıfatını almıştır.

YANIT A

5. "evlerinin önündeydi" yüklem görevinde kullanılmış belirtili ad tamlamasıdır.

YANIT C

6. "yolunda" sözcüğü "gidiyor" eylemini nitelemiştir.

YANIT B

7. "sonbaharın ara sokakları" tamlamasında tamlayanla tamlanan arasına "ara" sıfatı girmiştir.

YANIT E

8. "Anıların" tamlayan görevinde türemiş addır. "anı" eylemden türemiş addır, tamlayan görevindeki "aşkların" yalın sıfatını almıştır. Anıların, aşkların tamlayanları "adını" sözcüğünün tamlayanlarıdır.

YANIT D

9. "ellerinin" tamlayanın sonundaki "-ki", "kiri" tamlananın yerini tutmaktadır.

YANIT B

10. B'de "su" sözcüğüne gelen "-den" sözcüğün anlamını değiştirmiştir.

YANIT B

11. B'de "elleri" sözcüğü "simitçinin ve çaycının" tamlananıdır.

YANIT B

12. C'de "sevginin ve dostluğun sesi" tamlamasında tamlanan başa gelmiştir.

YANIT C

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde belirtisiz ad tamlaması kullanılmamıştır?

- A) Sınav tarihini öğrenememiş.
- B) Ders kitapları değişiyor.
- C) Sağlık sorunları varmış.
- D) Olay günü onu gören olmamış.
- E) Çocukları bekletmeyi sevmez.

2. Belirtisiz ad tamlamalarının niteleyici işlevi de vardır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir kullanım vardır?

- A) Sigara dumanı pasif içiciyi daha çok etkiliyor.
- B) Küçük çocuklar deniz kıyısında oynuyorlar.
- C) O dükkânda çimen yeşili örtüler satılıyor.
- D) Kırmızı, sarı bir sürü meyve yığılmıştı.
- E) Masanın boyasını yenilemek gerekiyor.

3. Belirtisiz ad tamlamalarında tamlayanla tamlanan arasına genellikle sözcük girmez.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya uymayan bir kullanım vardır?

- A) Şehrin kenar mahaleleri bakımsızdı.
- B) Çoğu kırsal kesimden göç etmişti.
- C) Uzun, yorucu bir deniz yolculuğu yapmıştık.
- D) Bahçe, yüksek taş duvarlarla çevrilmişti.
- E) Avrupa siyasal birliği henüz gerçekleşmedi.

4. Belirtili ad tamlamalarında tamlayanla tamlanan arasında başka sözcükler kullanılabilir.

Aşağıdakilerin hangisinde, bu kurala örnek olacak bir kullanım vardır?

- A) Saatin zili uzun uzun çaldı.
- B) Çocuğun yüzünün güzelliği görülmeye değerdi.
- C) Marketin raflarında aradığımızı bulduk.
- D) Denizin uçsuz bucaksız maviliği bizi dinlendirdi.
- E) Sarı çantanın içinde anahtarım kaldı.

5. Savaş, şiddet ve ölüm gündelik hayatın bir parçası haline geldi. İstemese bile bilincimizin bir katında savaşı meşrulaştıran düşünceler taşıyor, televizyon kanallarından canlı savaş görüntülerini rahatlıkla izliyor, şiddetin estetize edilmiş hallerinden haz alabiliyoruz.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisi yoktur?

- A) Belirtili ad tamlaması
- B) Çoğul eki almış soyut ad
- C) Belirtisiz ad tamlaması
- D) Ögeleri arasında başka sözcükler bulunan ad tamlaması
- E) Ögeleri yer değiştirmiş ad tamlaması

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, belirtisiz ad tamlamasında, tamlayan tamlananın nedenini belirtmektedir?

- A) Zeytin ağaçlarının uğultusu bizi sabaha dek uyutmadı.
- B) Dere ağız şiddetli yağmurlardan sonra açılmıştı.
- C) Olay anını unutmamak için ayrıntıları yazdık.
- D) Gecikme kaygısı onu bir saat önce evden çıkardı.
- E) Korku tüneli, çocukların uzak duramadığı bir bölümdü.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zincirleme ad tamlaması vardır?

- A) Söyleşidekiler okurun iletişimdeki yerini tartıştılar.
- B) Anlamanın her şey olmadığını anlatmaya çalıştık.
- C) Tekniğin zenginliği bu filme başarı getirdi.
- D) Yeni dilin olanaklarını sonuna kadar kullandık.
- E) Şiirin anlamının açıklığı kişiden kişiye değişir.

8. Aşağıdaki birleşik adların hangisi farklı bir tamlamadan oluşmuştur?

- A) Gözlemevinin raporunu bekliyoruz.
- B) Hanımeli kokuları hepimizi sarhoş etmişti.
- C) Bayramlık ayakkabılarımıza ne çok sevinirdik!
- D) Karadeniz, hırçın olduğu kadar korkutucudur.
- E) Televizyonda köpek balıklarıyla ilgili bir belgesel var.

9. Aşağıdakilerden hangisinde tamlayanı düşmüş ad tamlaması yoktur?

- A) Takılmasaydı keşke dudaklarıma
- B) Gurbetin cemresi düştü içime
- C) Yalnızım bu şehirde yapayalnızım
- D) Ayrılık bir sızı gibi nabızımda
- E) Ve şakaklarımda domur domur ter

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zincirleme ad tamlaması vardır?

- A) Söğütlerin gölgesinde ıslak bir serinlik oluşuyordu.
- B) Derenin soğuk suyu yaz aylarında azalır.
- C) Bütün otlar kurumuş, toprak çatlamıştı.
- D) Meyve ağaçlarının dalları yere yaklaşmıştı.
- E) Yaprakların arasından, kırmızı elmalar görünüyordu.

11. Kimi belirtisiz ad tamlamalarında tamlanan eki zamanla aşınır.

Aşağıdakilerden hangisinde böyle bir tamlama kullanılmıştır?

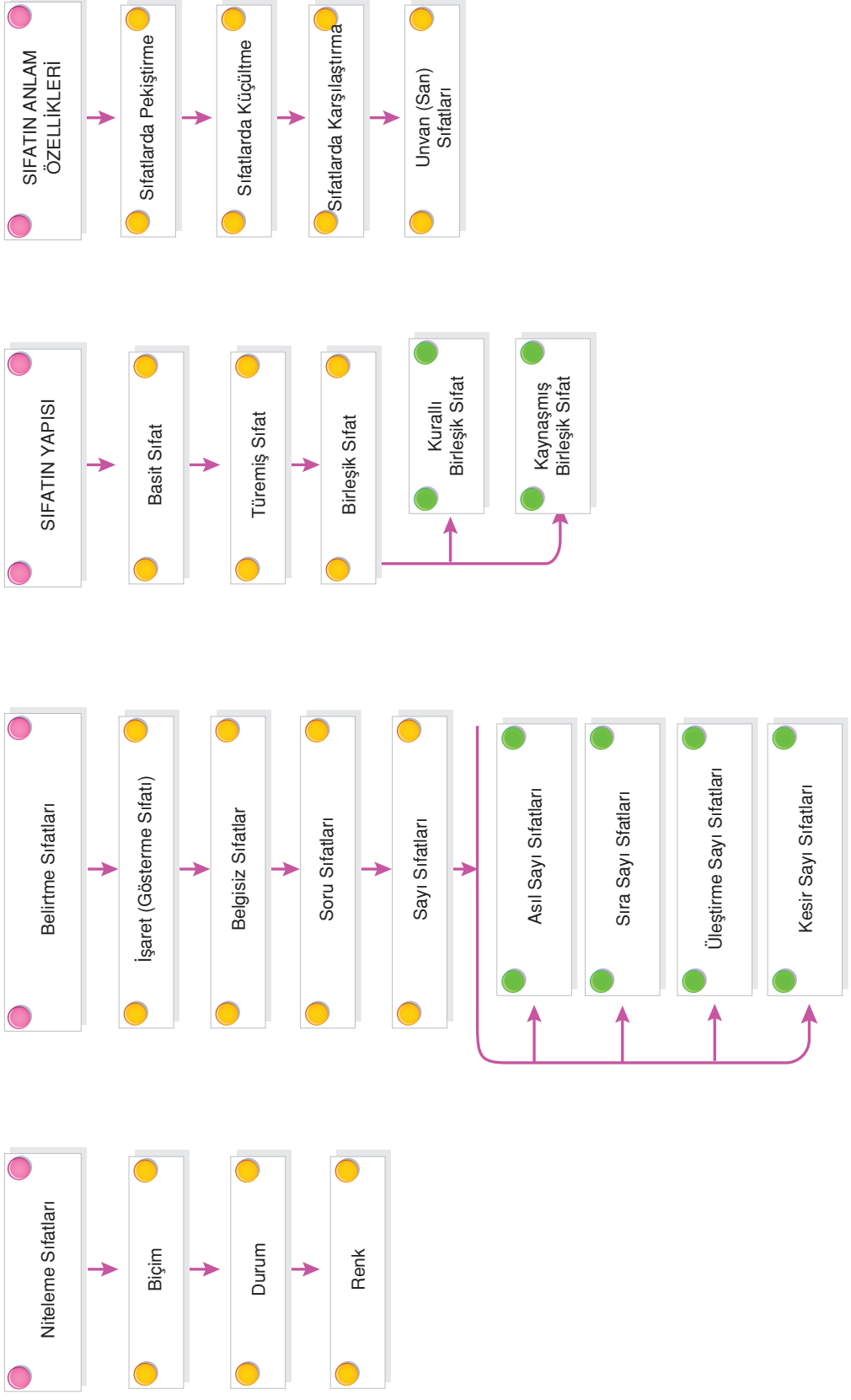
- A) Beni anlamayış nedenini bilmiyorum.
- B) Ders saati bana sene gibi uzun geliyordu.
- C) Onu görünce utanma duygusuna kapıldım.
- D) O gün kendine bir midye dolma istedi.
- E) Aralık ayı da sıcak geçti.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birden çok ad, bir adın tamlayanı olarak kullanılmıştır?

- A) Romantizm, sanata ve sanatçıya özgürlüklerini vermiştir.
- B) Roman, şiir ve tiyatrolarının konusu günlük yaşamdan alınmıştır.
- C) Şairin dünyası, sıradan insanın dünyasından farklıdır.
- D) Öykülerinde halktan insanları, romanlarında aydınları anlatmıştır.
- E) Bizim edebiyatımızda metin tiyatrosu onunla başlar.

AKILLI HARİTAM

SIFAT (ÖNAD)

SIFAT (ÖN AD)

Adları niteleyen ya da belirten sözcüklere **sifat** denir.

✓ Her sıfat bir addan önce gelir, o adı niteler ya da belirtir; sıfat tamlaması kurar:

◆ Güzel bir kitap → sıfat tamlaması
niteleme belirtme ad

✓ Sıfatlar çekim eki almaz:

◆ Bu ıslak gözler ne?
nit. sıf. ad

UYARI

✓ Kimi niteleme sıfatları iyelik eki alır:

◆ güzelim ülke, canım insanoğlu...
nit. sıf. ad nit. sıf. ad

✓ Çekim eki alan ya da tek başına kullanılan niteleme sıfatı adlaşır. Buna **adlaşmış sıfat** denir.

◆ Yaşlılar, gençler bu meydana toplandı.
adlaşmış adlaşmış
sıfat sıfat

◆ Yaşlı, huzurevine başvurmuş.
adlaşmış sıfat

✓ Belirtme sıfatları çekim eki aldığı anda zamir olur:

◆ Bu derdi senden aldım.
sıfat ad

◆ Bunu senden aldım.
zamir

✓ Bir ad birden çok sıfat alabilir:

◆ Çalışkan, deneyimli öğretmenler arıyoruz.
sıfat sıfat ad

◆ Güzel günler görecekiz çocuklar, güneşli, güzel günler!

✓ Bir sıfat birden çok adı niteleyebilir:

◆ Yorgun işçiler, memurlar işyerinden çıkıyor.
sıfat ad ad

yorgun işçiler
yorgun memurlar

Örnek

Uzak ülkeler çekmeli seni, tanımadığın insanlar Bütün kitapları okumak, bütün hayatları tanımak arzusuyla
I II III IV V
yanmalısın.

Bu dizelerdeki altı çizili sözcüklerden hangisi sıfat değildir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Örnek

Aşağıdaki dizelerin hangisinde sıfat kullanılmamıştır?

- A) Sustun, yeryüzünü ıssız yurda çevirdin.
B) İçinden yanan mumlara pervane oldun.
C) Şiirim yok ki güzel defterime yazayım.
D) Gün ağırırken uzaktım bulutlardan.
E) Geçtik de dönemeçleri değişmedi hiçbir şey.

SIFAT TÜRLERİ

I. Niteleme Sıfatları

Sıfat	Ad
Durgun (durum)	deniz
Köşeli (biçim)	kalem
Mavi (renk)	göz

✓ Örneklerde görüldüğü gibi adların durumunu, biçimini, rengini gösteren sözcüklere **niteleme sıfatı** denir.

✓ Niteleme sıfatı ada sorulan **"nasıl?"** sorusunun yanıtıdır:

- ✦ Gülünce beyaz dişleri göründü.
nit.sıf. ad

✓ Niteleme sıfatları zamirleri de niteleyebilir:

- ✦ Konuşkan biri bizi karşıladı.
nit. sıf. zamir

Örnek

Türkiye, üzgün yurdum, güzel yurdum
Yüzü kırış kırış anam,
Ağlayan narım gülen ayvam

Bu dizelerde kaç niteleme sıfatı kullanılmıştır?

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 5 E) 6

II. Belirtme Sıfatları

a) İşaret Sıfatları:

Addan önce gelerek adı işaret eden (işaret yoluyla belirten) sözcüklerdir.

Yakın → Bu kitabı çok beğendim.

Uzak → Şu evde kim oturuyor?

En uzak → O dağı fotoğraflamalayım.

- ✓ Bu temel gösterme sıfatlarından başka bu sıfatların türevi olan, belli belirsiz işaret anlamlı sözcükler de işaret sıfatı görevinde kullanılır.
- ✓ Konum anlamlı sıfatlar:
  - ◆ Beriki ağaç
  - ◆ Öteki ev
- ✓ Belirsiz nitelik anlamlı sıfatlar:
  - ◆ Böyle işlerle uğraşma.
  - ◆ Öyle söz insanı kırar.
- ✓ "İşte" sözcüğü işaret sıfatı ve işaret belirteci göreviyle kullanılır:
  - ◆ İşte başım, işte kılıç.
sıfat ad sıfat ad
  - ◆ İşte gidiyorum yaban ellere.
belirteç eylem
- ✓ "İşte" sözcüğü asıl işaret sıfatıyla birlikte de kullanılır:
  - ◆ İşte bu duygu beni delirtiyor.
işaret sıf. işaret sıf. ad

b) Belgisiz Sıfat:

Adları kesinlik taşımaksızın belirten sözcüklerdir:

- ◆ Birçok sene geçti.
belgisiz ad
sıfat
- ◆ Bazı günler geç gelirim.
belgisiz ad
sıfat
- ◆ Belki bir gün bu özlem biter.
belgisiz ad
sıfat
- ✓ "Bir" sözcüğü belgisiz sıfat, belgisiz zamir, sayı sıfatı, sayı adı ve belirteç olur:
  - ◆ Bir kitaptan yararlandım.
b.s. ad
  - ◆ Bir kilo meyve bir günde yenebilir.
s.s. ad s.s. ad

- ◆ Bir en küçük sayma sayısı sayılır.
ad
- ◆ Bir bir saydım suçlarını.
belirteç
- ◆ Bir ben uyumadım kaç mevsim geçti.
ilgeç

UYARI

1. Belgisiz sıfatlar çekim eki aldığı anda belgisiz adıl olur:

- ◆ Tüm insanlar kirlilikten sorumludur.
belgisiz ad
sıfat
- ◆ Tümümüz kirlilikten sorumluyuz.
belgisiz zamir

2. Adı çoğullayan “birçok; pek çok, her, ne kadar...” sözcükleriyle kesinlik anlamlı “hiçbir;” belirsizlik katan “bir, herhangi bir” sözcüklerinin tamladığı ad çoğul eki almaz:

- ◆ Birçok seneler geçti.
b.sıf.

Bu cümlede birçok sözcüğü “sene” adını çoğulladığı için “-ler” ekinin kullanılması anlatım bozukluğuna neden olmuştur.

3. Az ve çok sözcükleri bir adı tamlamadığında ad görevinde olur:

- ◆ Her çok, azdan olur.
ad ad

c) Soru Sıfatları:

Addan önce gelerek ada soru soran sözcüklerdir.

Soru sıfatı görevinde kullanılan soru sözcükleri şunlardır:

ne, nasıl, hangi, kaç, kaçınıcı, ne kadar, ne gibi, kaçar...

- ◆ Hangi resmime baksam ben değilim.
soru sıf. ad
- ◆ Nasıl bir görev bizi bekliyor?
soru sıf. ad
- ◆ Ne gün bitecek bu acı?
soru sıf. ad

✓ “Ne” sözcüğü adı belirttiğinde sıfat, eylemi belirttiğinde belirteç, adın yerini tuttuğunda adıl olur:

- ◆ Ne gün geldiniz?
sıf. ad
- ◆ Ne dolanıp duruyor havada kuşlar?
zarf eylemsi
- ◆ Gülden ağır ne dedim?
zamid

UYARI

1. Soru sıfatları çekim eki aldığı soru zamiri olur:
  - ◆ Hangi günü gördün akşam olmadı?
soru sıf.
  - ◆ Hangisi bizi anlıyor?
soru adlı
2. Soru sıfatının yer aldığı her cümlede soru anlamını sıfat sağlamaz:
  - ◆ Nasıl biri olduğunu kim biliyor?
s.sıf. zamir zamir

Bu cümleye soru anlamını "kim" katmıştır.

  - ◆ Ne gün geldiğini biliyor musun?

Bu cümlede soru anlamını "mi" edatı sağlamıştır.

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı bir sıfatla sağlanmıştır?

- A) Yemeğin tadına kim bakacak?
- B) Tanıştırdığınız arkadaşınız nasıl biridir?
- C) Kitabı nerede bastırdınız?
- D) Kaç gün sonra geleceğini biliyor musun?
- E) Niçin sen de bize katılmıyorsun?

d) Sayı Sıfatları:

Bir addan önce gelerek o adı sayı, ölçü, sıra yönünden belirten sözcüklerdir. Sayı sözcükleri temelinde addır. Bu sözcükler bir adı tamamladığında sıfat olur, bunun dışında ad görevinde kullanılır.

- ◆ İki gün daha çalışacağım.
sy. sıf.
- ◆ İki en küçük çift sayıdır.
ad

Sayı sıfatları dörde ayrılır:**a) Asıl Sayı Sıfatları:**

Adların kesin sayısını belirten sıfatlardır:

- ◆ İstanbul'da on iki ayın yarısı yaz, yarısı kışdır.
as. say. sıf.
  - ◆ Tek avuntusu bu sözü işitmektir.
as. say. sıf.
- ✓ Bir sözcüğü asıl sayı sıfatı ya da belgisiz sıfat olabilir.

UYARI

- ✓ Kural dışı kimi kalıplaşmış kullanımlar dışında, asıl sayıların belirttiği adlar çoğullanamaz:

Üç Aylar
Yedi Cüceler
Kırk Haramiler

Kural dışı

- ✓ Sayı sıfatıyla niteleme sıfatı birlikte kullanıldığında sayı sıfatı önce gelir:

- ◆ Salıncakta üç güzel kız sallanır.
sayı nit. ad
sıf. sıf.

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir sözcük hem belirtme hem de niteleme sıfatı almıştır?

- A) İçeriye orta yaşlı bir kişi girdi.
- B) İnsana tepeden bakan, itici biriydi.
- C) Gözü eski, cumbalı evleri arıyordu.
- D) O yıllarda çift düğmeli, dar yakalı ceketler modaydı.
- E) Her gün aynı yorgun, asık yüzleri görmekten bıkip usanmıştı.

b) Sıra Sayı Sıfatları:

Kendilerinden sonra gelen adların sıralarını, derecelerini belirten sözcüklerdir. Asıl sayılara – ( )nci eki getirilerek türetilir. Ada sorulan “kaçıncı” sorusunu yanıtlar:

- ◆ İkinci sınıfta onunla tanıştık.
sıra ad
s. sıf.
- ◆ II. Mahmut döneminde önemli yenilikler yapılmış.
sıra ad
s. sıf.
- ◆ 4'üncü gün tatil tat vermemeye başladı.
sıra s. s. ad

- ✓ “İlk” ve “son” sözcükleri de sıra sayı sıfatı olarak kullanılır:

- ◆ Bu yoldaki ilk evden son eve kadar herkesi tanıyorum.
s.s. ad s.s.
sıf. sıf.

c) Üleştirme Sayı Sıfatları:

Bölüştürme anlamı vererek adları belirten sözcüklerdir. Sayı adlarına getirilen –( ) er ekiyle türetilir:

- ◆ İki maçta da ikişer gol atıldı.
üleştirme ss

- ✓ Birden çok sözcükten oluşan sayılarda ilk sözcük ya da ikinci sözcük –er ekini alabilir:
  - ◆ Onar milyon lira ödeyerek karşıya geçtik.
sıfat ad
  - ◆ Her birimiz beş yüzer lira ödedik.
sıfa ad
  - ◆ Beşer yüz lira ödedik.
- ✓ “Yarım” ve “tek”, “çift” sözcükleri de üleştirme ekini alabilir:
  - ◆ Yarımşar gün izin kullandık.
sıfat ad
  - ◆ Çifter kurban kestiler.
sıfat ad
- ✓ Üleştirme sözcükleri belirteç görevinde de kullanılır:
  - ◆ Yıllar birer birer geçti.
belirteç eyl.
- ✓ “-iz” eki de üleştirme anlamlı sözcük türetir:
  - ◆ ikiz kardeşler
- ✓ Bu sözcüklerin “-r” si düşmüş biçimi de kullanılır:
  - ◆ Çifte minareler

UYARI

Üleştirme sayı sıfatlarının ta- mamladığı adlar “-ler” eki almaz, ancak “-iz” ekiyle türetilen sıfatların belirttiği adlar “-ler” eki alabilir.

d) Kesir Sayı Sıfatları:

Belirttikleri adların sayılarını kesirli olarak gösteren sözcüklerdir:

- ✓ Kesir sayı sıfatları ilk sayıya “-de” eki getirilmiş sözcük öbeği biçimindedir:
  - ◆ dörtte bir ekmekte
  - ◆ yüzde on kazanç
- ✓ Yarım, çeyrek, buçuk sözcükleri de kesir sayı sıfatı olarak kullanılır:
  - ◆ Yarım elma gönül alma.
- ✓ Kesir sayı sıfatı sayılarla, rakamlarla da gösterilir:
  - ◆ %50 zam
  - ◆ 1/4 pay
  - ◆ 0,50 gr ilaç
- ✓ Kesir belirten sözcükler eylemi belirtirse belirteç (zarf) olur:
  - ◆ Yüzde yüz gelirim.

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir sözcük hem belirtme hem de niteleme sıfatı almıştır?

- A) Bana pembe naylon torbayı getirir misin?
- B) Tel çerçeveli gözlüklerin ardındaki bakışı unutamıyorum.
- C) Adam çok iyi bir konu yakaladığının farkındaydı.
- D) Eski kır kahvelerindeki iskemlelere benziyor bunlar.
- E) O bıçağı, bıyıklı amcaya götür, dedi annesi.

Çözüm

C'deki "iyi" niteleme sıfatı, "bir" sözcüğü ise belirtme (belgisiz) sıfatıdır.

YANIT C

Sıfatın Anlam Özellikleri:

a) Sıfatlarda Pekiştirme:

Pekiştirme bir niteliği berkitme, güçlendirmedir.

Pekiştirme şu yollarla yapılır:

- 1) Pekiştirilecek sözcüğün ilk ünlüsüne kadarki bölümü "m, p, r, s" ünsüzleriyle kapalı duruma getirilip elde edilen hece sözcüğün başına eklenir.

- ◆ yeşil → yem → yemyeşil
- ◆ ıslak → ıp → ıpıslak
- ◆ temiz → ter → tertemiz
- ◆ mavi → mas → masmavi

- 2) İlk yöntemle yapılan pekiştirmeye bir ünlü eklenerek de yapılabilir:

- ◆ yalnız → yap – a → yapayalnız
- ◆ sağlam → sap – a → sapasağlam

UYARI

Aynı yöntemle yapılmasına karşın ilk heceden sonra birden çok sesin eklenmesiyle oluşan pekiştirmeler de vardır:

- ◆ çıplak → çır – ıl → çırılçıplak

- 3) Sıfatlar ikileme yoluyla pekiştirilebilir:

- ◆ dizi dizi evler
- ◆ mavi mavi gözler
- ◆ soğuk mu soğuk ev

UYARI

Alışılmış yöntemlere uymayan pekiştirmeler de vardır:

- ◆ rengarenk çiçekler
- ◆ alelacele

Pekiştirilmiş sözcükler sıfat ya da belirteç görevinde kullanılır:

- ◆ Yapayalnız insan
sıfat
- ◆ Yapayalnız çalıştı.
belirteç

b) Sıfatlarda Küçültme:

Kimi nitelendirme sıfatlarına küçültme ekleri (–ce / –cik/ – cek/ – imsi / -imtirak) getirilerek sıfatın anlamı azaltılır, küçültülür.

- ◆ büyükçe ev (büyüğe yakın)
- ◆ mavimsi gömlek (tam mavi değil)
- ◆ ekşimtirak elma (ekşiye yakın)

UYARI

Sıfatlarda küçültme anlamı değişik yollarla da elde edilebilir:

- ◆ ekşice elma
- ◆ ekşimtirak elma
- ◆ biraz ekşi elma
- ◆ ekşi gibi elma

Küçültme ekleri sözcüğe sevimlilik, sevgi, aşırılık anlamları katabilir:

- ◆ minicik kuzu (sevimlilik)
- ◆ güzelce bir ev (küçültme)
- ◆ İyice çalıştık. (çok iyi)
belirteç

c) Sıfatlarda Karşılaştırma:

İki nesneden birinin niteliğinin diğerine göre nasıl olduğunu belirtmeye karşılaştırma denir. Sıfatlarda karşılaştırma sıfattan önce getirilen kimi sözcüklerle sağlanır.

Sıfattan önce getirilen

gibi, kadar: eşitlik

daha: üstünlük

en: en üstünlük

çok

pek çok } aşırılık

çok çok

- ◆ bebek gibi güzel yüz
- ◆ daha düzeyli konuşma
- ◆ en büyük bayram
- ◆ çok dalgın adam

✓ Karşılaştırma, “–den” eki almış kimi adlardan sonra kullanılan sıfatlarla da yapılabilir:

- ◆ boyundan uzun palto

d) Unvan (San) Sıfatları:

Kişilerin makamlarını, rütbelerini, sosyal durumlarını, mesleklerini belirten sözcüklerdir.

✓ Unvan sıfatları addan sonra da gelebilir:

- ♦ Doç. Dr. Ayşe Hanım
unvan sıf. unvan sıf.
- ♦ Öğretmen Barış Bey
unvan sıf. unvan sıf.
- ♦ Yusuf Kâmil Paşa
unvan sıf.
- ♦ Zaro Ağa
unvan sıf.

Örnek

Her adımda bir çelme geldi ayaklarıma
Her köşe başında bin tuzak
Ellerim yapıştı buzlu demire
Sevinçlerim çalındı bayram sabahı

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Belgisiz sıfat B) Sayı sıfatı C) Niteleme sıfatı
D) Belirtisiz ad tamlaması E) Adlaşmış Sıfat

Çözüm

Belgisiz sıfat "her (adım)", sayı sıfatı "bin (tuzak)" niteleme sıfatı "buzlu (demir)", belirtisiz ad tamlaması "köşe başı"dır. Adlaşmış sıfat dörtlükte kullanılmamıştır.

YANIT E

Örnek

Yıllar sonra bir gün yaşlandığında
O ipek saçların ağardığında
Kuru yaprak gibi dağıldığında
Kalırsın tek başına

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Belgisiz sıfat B) İyelik eki almış ad C) İşaret sıfatı
D) Çoğul ad E) Sayı sıfatı

Çözüm

Belgisiz sıfat "bir (gün)", iyelik eki almış ad "saçların", işaret sıfatı "o (saçların)", çoğul ad "yıllar, saçlardır." Sayı sıfatı yoktur.

YANIT E

Etkinlik 4

“Dikkatli çabalarımız yıllarca bir sonuç üretmiyor gibi görünse bile bir gün onlarla aynı oranda bir ışık, ruhu kaplayacaktır.”

Bu cümledeki sözcüklerle ilgili verilen aşağıdaki örneklerden doğru ve yanlışları belirleyiniz.

1. “Dikkatli” sözcüğü niteleme sıfatıdır.
2. “Yıllarca” sözcüğü belgisiz sıfattır.
3. “bir sonuç” sıfat tamlamasıdır.
4. “üretmiyor gibi” söz öbeği sıfattır.
5. “bir gün” söz öbeğindeki “bir” sayısı sıfattır.
6. “aynı ortamda” sözündeki “aynı” niteleme sıfatıdır.

Boşlukları uygun sözlerle tamamlayınız.

1. “Çalışan insanlar” söz öbeğindeki altı çizili sözcük _____ görevindedir.
2. Niteleme sıfatları _____, _____, _____ özelliklerinden birini taşır.
3. “Böyle kitapları okumak istemiyorum.” cümlesinde _____ sıfatı görevindedir.
4. Sıfatlar yapım eki alır ama _____ almaz.
5. Çekim eki alan ya da tek başına kullanılan sıfata _____ denir.
6. Her sıfat bir addan önce gelir o adı _____ ya da belirtir.

SIFATIN YAPISI**I. Basit (Yalın) Sıfatlar:**

Yapım eki almamış sıfattır:

- ◆ iyi insan
- ◆ genç kız
- ◆ bu hafta
- ◆ her insan
- ◆ hangi ev
- ◆ iki kişi

II. Türemiş Sıfat:

Yapım eki almış (gövde durumunda) sıfattır. Bu sıfatlar addan ya da eylemden türeyebilir:

ad y.eki
◆ yaz – lık ev
sıfat

ad y.eki
◆ kaygı – lı yüz
sıfat

ad y.eki
◆ iki – nci sınıf
sıfat

ad y.eki
◆ bir – er kişi
sıfat

eyl. y.eki
◆ dur – un su
sıfat

eyl. y.eki
◆ geç – ici hastalık
sıfat

III. Birleşik Sıfat:

a) Kurallı Birleşik Sıfat:

Kurallı birleşik sıfatlar birden çok sözcüğün belirli kurallarla oluşturduğu sözcük öbekleridir.

- ✓ Bir sıfat tamlamasına –li / –lik / – siz getirilerek:

sıf. tam.

- ◆ mavi renk – li giysi
k. bileşik sıf. ad

sıf. tam.

- ◆ üç kişi – lik aile
k. bileşik sıf. ad

sıfat tam.

- ◆ beş para – siz adam
k. bileşik sıf. ad

- ✓ Bir sıfat tamlamasında adla sıfatın yeri değiştirilip ada üçüncü tekil kişi iyelik eki getirilerek:

uzun elbise → sıfat tamlaması

- ◆ elsibe – s – i uzun kız
kurallı bileşik sıf. ad

- ◆ kulağı delik gazeteci
k.bil.sıf. ad

- ✓ Takısız ad tamlamalarına “-li” getirilerek:

- ◆ demir kapı – li ev
kurallı bileşik sıf. ad

- ◆ deri ceket – li genç
kurallı bil. sıf. ad

Örnek

Aşağıdakilerin hangisinde sıfat görevindeki sözcük farklı yapıdadır?

- A) Bu kararlı tavrın beni derinden etkiledi.
B) Kuralı belli oyunlar oynanıyor ülkede.
C) Kısa kollu gömlek giyme mevsimi geçti.
D) İş başından aşkın insanlarla tatile gidilemez.
E) Açık pencere evden etrafa yemek kokuları yayılıyordu.

Örnek

Aşağıdakilerin hangisinde “-lı” eki kurallı birleşik sıfat oluşturmuştur?

- A) Bu ülkede her insanın acılı yaşamı olmuştur.
B) Her duygulu insandan şiir yazması beklenemez.
C) Kültürlü ve birikimli bir insan olmanın formülü çok okumaktır.
D) Her insan ölçülü ve ilkeli yaşamıyor.
E) Duvarda kalın çerçeveli soyut bir resim vardı.

- ✓ Belirtili ad tamlamaları bir adı nitelediğinde sıfat olur:
  - ◆ bilginin kaynağı kitaplar
sıfat   ad
- ✓ Kimi belirtisiz ad tamlamaları “-de” durum eki alarak adı niteleyebilir:
  - ◆ bayram tadında yaşam
sıfat   ad
- ✓ “-de” eki almış ad, iyelik eki almış kendinden önceki adla bir adın sıfatı olabilir:
  - ◆ canı burnunda kadın
sıfat   ad

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birleşik sıfat yoktur?

- A) Güzel sesli sanatçıları dinledikçe ruhumuz dinleniyor.
- B) Peynirli su böreğini sonunda yapabildim.
- C) Herkesi üstü kapalı sözlerle uyardı.
- D) Siyah çerçeveli resmi almak istedi.
- E) Toplantıda giysisi ilginç kadın dikkati çekti.

Çözüm

- A'da “güzel sesli sanatçı”
C'de “üstü kapalı söz”
D'de “siyah çerçeveli resim”
E'de “giysisi ilginç kadın” bileşik sıfattır.
B'deki “peynirli” sıfatı, “su böreği” belirtisiz ad tamlamasını nitelemiştir.

YANIT B**b) Kaynaşmış Birleşik Sıfatlar:**

- ✓ İki ya da daha çok sözcüğün anlamca kaynaşıp bileşmesiyle oluşan sıfatlardır:
  - ◆ canciğer arkadaş
  - ◆ başıboş çocuklar
  - ◆ ağırbaşlı adam
  - ◆ vurdumduymaz insan
  - ◆ birtakım insanlar

Sıfat Öbeği: Sıfat görevindeki söz, birden çok sözcükten oluşmuşsa buna **sıfat öbeği** denir.

- ✓ Kurallı birleşik sıfatlar, sıfat görevindeki ikilemeler, derecelenmiş sıfatlar sıfat öbeği sayılır:
  - ◆ geçmişine saygılı kuşak
kurallı bil. sıfat
  - ◆ ufak tefek sorunlar
ikilime
  - ◆ en çalışkan sınıf
derecelenmiş sıf.
- ✓ Sıfat görevini üstlenen birden çok sözcük sıfat öbeği oluşturur:
  - ◆ Beni saatlerce uğraştıran sorunu çözdüm.
sıfat öbeği   ad   yüklem

Örnek

“Süzme yoğurt” **taamlamasındaki taamlayanın (belirten) yapısını aşağıdakilerden hangisi doğrulamaktadır?**

- A) Addan eylem türemiş
- B) Addan ad türemiş
- C) Eylemden sıfat türemiş
- D) Eylemden eylem türemiş
- E) Addan ad türemiş

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “-ce, -ca” eki sıfat türetmemiştir?

- A) Uzunca yolun sonuna yaklaşmıştık sonunda.
- B) Büyükçe bir ev hayali kuruyorduk.
- C) Bize kızdığıında irice gözlerini daha da açardı.
- D) Sıkıca giyinmeden bahçeye çıkmayın.
- E) Dikçe yola güçlkle çıkabilmiştik.

1. Adım adım küçük başarılar dizisi yaratabilirsin. Her yolculuk ilk adımla başlar.

Bu cümlelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Niteleme sıfatı
- B) Belgisiz sıfat
- C) Sıra sayı sıfatı
- D) Belirtili ad tamlaması
- E) Belirtisiz ad tamlaması

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "bir" sözcüğü belgisiz sıfat olarak kullanılmıştır?

- A) Sabahları bir bardak ılık su içmelisin.
- B) Tatilin bitimine bir hafta kaldı.
- C) Aşağıdaki fırından bir simit alır mısın?
- D) Kuşlara bir avuç yem verdim.
- E) Bir sabah onu gördüm karşımda.

3. Aşağıdaki cümlelerde sıfatlar türlerine göre eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

- A) Dünyanın en mutlu insanı bendim sanki.
- B) Başını ağır ağır öteki tarafa çevirdi.
- C) Her şey benim dışımda geliyordu.
- D) Gözleme yiyip şekersiz çay içiyorlar.
- E) Birkaç hafta sonra köşke götürdü beni.

4. Söylenmeyen şeyler kalır geriye ve sonra hiçbir şey olmamış gibi ağır, usul bir hazırlık başlar uykuya benzer yeni bir mevsime

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Birleşik yapıllı sıfat
- B) Basit yapıllı sıfat
- C) Eylemden türemiş sıfat
- D) Belgisiz sıfat
- E) Sayı sıfatı

5. "Birkaç" sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir adı belirtmektedir?

- A) Öğrencilerin birkaçını kapıda beklettik.
- B) Ancak birkaçına kitap verebildik.
- C) Birkaçının kitaptan haberi bile olmamış.
- D) Birkaç öğrenci de geç kalmıştı.
- E) Birkaçı ise o gün okula gelmemişti.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru anlamı sıfatla sağlanmıştı?

- A) Sana bu kokulardan hangisini alayım?
- B) Hangi yüzle yanıma gelebiliyorsun?
- C) Beni dün dershaneden arayan kimdi?
- D) Bana getirdiğiniz giysiler bunlar mıydı?
- E) Beşiktaş'tan Bakırköy'e nasıl gidilir?

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde adlaşmış sıfat vardır?

- A) Adam öfkeli sesiyle ortalığı çınlatıyordu.
- B) Açık hava tiyatrosundaki konser çok başarılıydı.
- C) Yoğun trafikten uzun süre karşıya geçemedik.
- D) Çağlayanın çılgın sularına gönlünü kapırdı.
- E) Sıcak esen rüzgâr, yağmurun habercisiydi.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük bir ad tamlamasını nitelemektedir?

- A) Öğrencinin formasını toparlak bir çocuk yırttı.
- B) Sen de mi yeşil kalemini yitirdin bugün?
- C) Tüm öğrenciler kırmızı büyük bayrağın altında toplandı.
- D) Uzun bayrak direğinin dibine çömeldi.
- E) Yazar, o gün son kitabını da imzalamıştı.

9. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde yüklem, sıfat tamlamasıdır?

- A) Önemle belirtilmesi gereken özellikler saptandı.
- B) Konunun uzanının görüşleriyle yola çıktık.
- C) Bilinçli, kararlı, hiçbir olumsuzluktan yılmayan biriydi.
- D) Zamanla pek çok olumsuzluğu geride bırakabildik.
- E) Elindeki tüm bilgilerin sahibi elbette bizdik.

10. "Sıkı" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde sözcük türü olarak farklıdır?

- A) Sıkı perhize bir ayda on kilo vermişti.
- B) Sıkıyı görünce kaçmaktan başka çare bulamadı.
- C) İşte sana ağızdan dolma bir tabanca, bu da onun sıkısı.
- D) Rahata alışmış kerata, sıkıya gelemiyor.
- E) Okuldaki düzen sıkının sıkısı, yemeklerse kötünün kötüsü.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir varlığın birden çok niteliği verilmiştir?

- A) Resimlerinde sarının ve kırmızının her tonunu kullanmıştır.
- B) Yazarın ustalığı sadece anlatımdaki başarısıyla ortaya çıkıyor.
- C) Sanatçı, bütün dönemlerinde akıcı ve yalın bir dil kullanıyor.
- D) Yazarın seçilmiş öykü ve şiirlerini yeniden yayımlayacağız.
- E) Uyaksız şiirde onun ulaştığı noktaya kimse ulaşamamıştır.

12. Sıfat tamlamalarına -li eki getirilerek birleşik sıfat yapılır.

Aşağıdakilerden hangisinde bu yolla yapılmış bir birleşik sıfat vardır?

- A) Elma yanaklı çocuk bahçede oynuyor.
- B) Gizli kapaklı işler yapmaktan vazgeç.
- C) Bu akşam kıymalı patates pişireceğim.
- D) Şu gözlüklü adam bir şeyler söyledi.
- E) İki kapılı araba kullanışlı olmuyor.

1. "Küçük" niteleme sıfatı, "her" belirtme sıfatı, "ilk" sıra sayı sıfatı, "başarılar dizisi" belirtisiz ad tamlamasıdır.

YANIT D

2. A, B, C, D'de "bir" sayı sıfatı E'de belirsiz sıfattır.

YANIT E

3. "mutlu ve şekersiz" niteleme sıfatı, "her ve birkaç" belgisiz sıfat, "öteki" işaret sıfatıdır.

YANIT B

4. "hiçbir" birleşik sıfat, "ağır, usul" basit sıfat, "benzer" eylemden türemiş sıfat, "bir" belgisiz sıfattır.

YANIT E

5. "Birkaç" sözcüğü A, B, C, E'de çekim eki aldığı için zamir olmuştur, D'de adı belirtilen sıfattır.

YANIT D

6. A ve C'de soru anlamı zamirle, D'de soru ekiyle E'de soru zarfıyla sağlanmış, B'de sıfatla sağlanmıştır.

YANIT B

7. C'de "karşı taraf" sıfat tamlamasında ad düşmüş, sıfat çekim eki olarak adlaşmıştır.

YANIT C

8. D'de "uzun" sıfatı, "bayrak direği" tamlamasını nitelemiştir.

YANIT D

9. A, B, D'de yüklem eylem türünde, E'de ek eylem almış ad tamlaması, C'de yüklem sıfat tamlamasıdır.

YANIT C

10. A'da "sıkı" sıfat ötekilerde addır.

YANIT A

11. C'de "akıcı ve yalın" dilin nitelikleridir. Yani dil iki niteleme sıfatı almıştır.

YANIT C

12. E'de "iki kapı" sıfat tamlamasına "-li" getirilerek kurallı bileşik sıfat yapılmıştır.

YANIT E

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde adlaşmış bir sıfat vardır?

- A) Pembe güller sarmıştı bahçenin kapısını.
- B) Beyaz evleriyle köy birden çıkıverdi karşımıza.
- C) Ayvaların sertlerini sepetin altına koy.
- D) Bu daracık sokaklar geniş bir meydana açılır.
- E) Acı patlıcanı kırağı çalmaz, derler.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı belirtme sıfatı almış, belirtili ad tamlaması vardır?

- A) Programların kimisi şehir yaşamını anlatırdı.
- B) Masmavi denizin görüntüsü bizi etkilemişti.
- C) Kitabın bazı bölümlerini okumadım.
- D) Sınav bitince birçok öğrencinin yüzü güldü.
- E) Gazetelerdeki kimi köşe yazıları dikkatimi çekiyor.

3. Sıfatlar, çekim eki aldıklarında adlaşır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük bu kurala örnek gösterilebilir?

- A) Çocuk minicik elleriyle annesinin yüzünü okşuyordu.
- B) Güzeller sırayla önümüzden geçmeye başlamıştı.
- C) Böyle bir deneme için bir uzunluk yeterli değildi.
- D) Uzun zamandır tuzlu yemeklerden kaçınıyor-muş.
- E) İrice bir patatesi kaynayan tencereye attı.

4. Sıfatlar ad çekim eklerini aldıklarında tür değiştirip ad olurlar.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu şekilde adlaşan bir sıfat, bir belirtili ad tamlamasının tamlayanı olmuştur?

- A) Ülkemizin gençleri başarıdan başarıya koşuyor.
- B) Annemin resimlerini özenle albüme yerleştirdim.
- C) Bu şiir, umutsuzların şiiriydi besbelli.
- D) Babama kırmızı bir kutu uzattı lokantanın sahibi.
- E) Metin, bir otelin gece kulübünde şarkı söylüyor.

5. Sıfatlar, yalın olarak kullanıldığında, çoğul eki ve adların durum eklerini aldığı ad (isim) sayılırlar.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ad gibi kullanılmış sıfat yoktur?

- A) Gençler, toplumların en dinamik gücüdür.
- B) Güzel insanlarla yaşamayı kim istemez.
- C) "Güzele bakmak sevaptır." demiş atalar.
- D) İyiler olmasa dünyanın kahrı çekilmez.
- E) Zenginler, yoksulları düşünmek zorundadır.

6. "Soğuk" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde ad olarak kullanılmıştır?

- A) Soğuk kış günlerinde barınacak bir yer arıyordu.
- B) Akşam bizi soğuk karşıladılar.
- C) Soğuk ve yağışlı hava İstanbulluları bıktırdı.
- D) Bu gezide soğuk, iliklerimize kadar işlemişti.
- E) Soğuk içeceklere tutkunluğu hastalanmasına neden oldu.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat tamlaması yoktur?

- A) Romanında tüm kişilere aynı önemi veriyor.
- B) Türk askeri dış düşmana karşı savaşıyor.
- C) Romanlarında oldukça temiz bir Türkçe kullanırdı.
- D) Sözünü ettiğimiz yazar, öbür yazarlara hiç benzemedi.
- E) Yıllardan beri toplum yaşayışına ayna tutmaktadır.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi "Benim sadık yârim kara topraktır." cümlesinin yüklemiyle özdeş türdedir?

- A) Salıncak kurduğumuz, şu yaşlı çınardı.
- B) Bu kravat, bana arkadaşımın armağanıdır.
- C) Benzetme ilgisi kuran bir sözcük de "gibi"dir.
- D) Bu kitap senin, şu benimdir.
- E) Başlamak, bitirmenin yarısıdır.

9. Bir sıfat tamlamasındaki sıfat, isimden sonra gelir ve iyelik eki alırsa isimleşir, tamlama da ad (isim) tamlaması olur.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu bilgiyi doğrulayan bir örnek vardır?

- A) Deniz mavisini mi seversin, yosun yeşilini mi?..
- B) Mavi gök, mavi deniz vardı.
- C) Kırık camlar kesti ayaklarımı.
- D) Cansız gözleri belirsiz bir noktadaydı.
- E) Tablosunu renkli camlardan yapmış.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki altı çizili sözcük, sözcük türü bakımından ötekilerden farklıdır?

- A) Annem, elbiselik kumaş almak için çarşıya gitti.
- B) Sınıfta birdenbire bir sessizlik oldu.
- C) İçeriye girince birdenbire bir tedirginlik yaşandı.
- D) Tuzluk elimden düşüp paramparça oldu
- E) Etrafdaki herkesle arkadaşlık kurmak istiyor.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soyut bir sözcükten türeyerek somut bir varlığı niteleyen sözcük vardır?

- A) Arkadaşımın duygularından kuşkuluydu.
- B) Koyu gölgeli bir ağacın altında oturdular.
- C) Çevresine korkulu gözlerle bakıyordu.
- D) Bugün nedense düşünceli görünüyordu.
- E) Engelli koşuda başarılı olamamıştı.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde cümle vurgusu, sıfat tamlamasıyla sağlanmıştı?

- A) Annesi dün çilek reçeli pişirmiş.
- B) Biz, buraya akşam vakti geldik.
- C) Herkese sağlıklı bir yaşam diledi.
- D) Kendine de tarih kitabı almış.
- E) Bu işin sonunu karanlık görüyorum.

1. Ad tamlamalarında adillar da tamlayan olur.
Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala uygun bir örnek vardır?

- A) Kimse yaşama sevincini yitirmesin.
- B) Anlatımın sadeliği her şeyden önce gelir.
- C) Herkes kendi payına düşeni aldı.
- D) Öğrencilerin çoğu sınava hazırlanmamış.
- E) Kitaplarının bazılarını bende unutmuşsun.

2. Ad tamlamalarında tamlayanla tamlanan arasına sözcük girebilir.

Aşağıdakilerin hangisinde buna uygun bir kullanım vardır?

- A) Bakkalın çırağı ekmekleri dizerken bile haylazlık yapıyor.
- B) Bu adamın söylediklerine nasıl itiraz edebiliriz?
- C) Güçlü insanlar her zaman dostlarının yanındadır.
- D) Sizin güzel yüzünüzü uzun süredir görmedik.
- E) Şarkıda: "Yeşil gözlerinin esiri oldum." diye inliyordu sanatçı.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlayanı düşmüş ad tamlaması vardır?**

- A) Komşusu bu yarışmaya katılmıştı.
- B) Onunki bugün okulda yoktu.
- C) Evin adresini almadan gelme.
- D) Gülünce sabah akşam gülmeli.
- E) Fırınlanmış ağaçlar iyidir.

4. Ad tamlamalarında zamirler de tamlayan olur.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uygun bir örnek vardır?

- A) Onun mutluluğunu kıskanacak değilim.
- B) Birkaç kitabı okuması için ona ödünç verdim.
- C) Sokak lambalarından yağmurun yağdığını anlıyorduk.
- D) Bir takımın neler yapabileceğini herkes gördü.
- E) Kimi öğrencilerin şarkı sözlerini hiçbir zaman ezberleyemezdi.

5. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi bir ad tamlamasıdır?**

- A) Asık suratlı bir adam karşıladı bizi kapıda.
- B) On yıl önce burası tertemiz bir yerd.
- C) Tarladaki yabancı otları iki günde yoldular.
- D) Gece duyduğumuz ses çocuk ağlamasıydı.
- E) Dün baktığımız ev bundan daha güzeldi.

6. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde arasına söz grubu girmiş bir ad tamlaması vardır?**

- A) Başımda çileli, lanetli bir yaşama
- B) Bütün dertlerimin kaynakları sende toplanıyor.
- C) Büyük gerçeğin iç yüzünü anlamak amacıyla
- D) Gecenin gövdesini uyuşturdu yoğun bir esenlik
- E) Doğanın da büyük bir usancı var bu gece

7. Sayı sıfatları ve belgisiz sıfatlardan sonra gelen adlar çoğul eki almaz.

Bu duruma göre aşağıdakilerden hangisi kusursuz bir cümledir?

- A) Toplantıda söz alan pek çok kişilerden biri de bendim.
 B) Turizm yönünden ileri düzeyde olan pek çok ülkelerden biri de İspanya'dır.
 C) Pek çok insanı duygulandıran bu olay, yeni gelenleri pek etkilemedi.
 D) Ulusal Kurtuluş Savaşımız birçok toplumları derinden etkilemiştir.
 E) Pek az kişilerin gidişi ikinci bir yas havası yaratmıştır.

8. Yön yön sarılmışım ne yana baksam;
 Sarılan olur da saran olmaz mı?
 Kim bu yüzü çizen sanatkar ressam;
 Geçip de aynaya soran olmaz mı?

Bu dizelerdeki sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İkilime sıfat görevinde kullanılmıştır.
 B) "ne" sözcüğü soru sıfatı olarak yer almıştır.
 C) İşaret sıfatına yer verilmiştir.
 D) Sıfat-fiillerden adlaşmış sıfat elde edilmiştir.
 E) Niteleme sıfatı bulunmaktadır.

9. Aşağıdakilerden hangisinde soru bir sıfatla sağlanmıştır?

- A) Seni yüreğime kazdığım hangi gündü?
 B) Seni bulmuşken nasıl derim git diye?
 C) Nerde o güzelim İstanbul akşamları?
 D) Derdim çoktur, hangisine yanayım?
 E) Ne bulduk bu dünyanın meyhanesinde?

10. Aşağıdaki cümlelerde geçen birleşik sözcüklerden hangisi farklı bir tamlamadan oluşmuştur?

- A) "Sen Hiç Ateş Böceği Gördün mü?" adlı oyunu bu akşam izlemeye gideceğiz.
 B) Senin gibi boşboğaz birini hayatımda ilk kez görüyorum, diye bağırdı.
 C) Bayramda gelen misafirlere bülbülyuvası ikram edeceğiz.
 D) Feneryolu pazarı yeniden düzenlenerek hizmete açılmıştır.
 E) Aylardır buzdolabı almak için para biriktirdiğimi bilmiyor musun?

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir varlığın birden çok niteleme sıfatı vardır?

- A) Sıcak bir günde yola çıkmak doğru değil.
 B) Elindeki beyaz gülleri masaya bıraktı.
 C) Lezzetli yemeklerden sonra nefis bir tatlı yedik.
 D) Ucuz ve kalitesiz bir gömlekle çıkageldi.
 E) Mutsuz bir anında bu sözleri söylemiş.

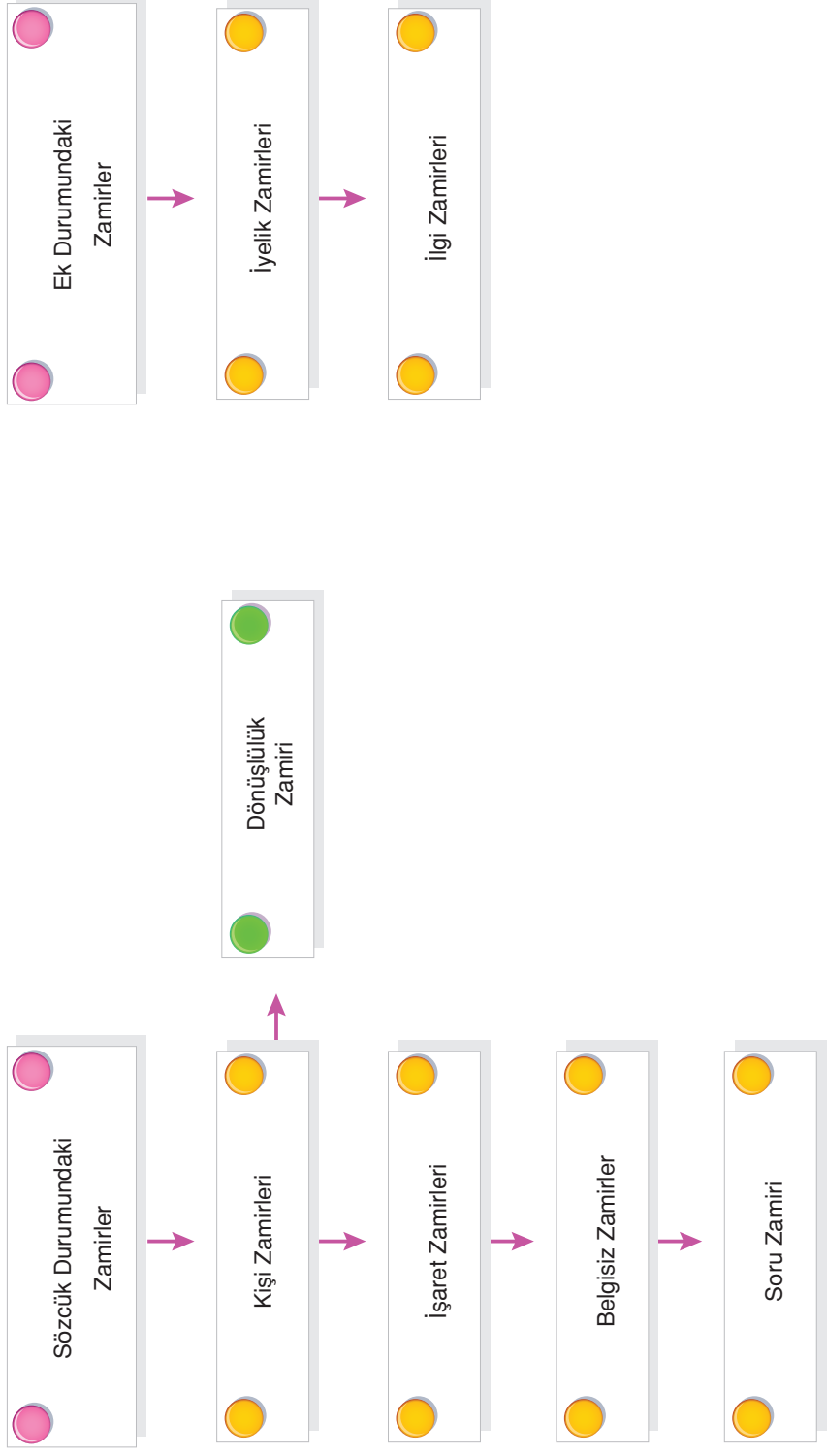
12. I. Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.
 II. Doğruları yalnız cesurlar söyleyebilir.
 III. Çocuk eve sabaha doğru geldi.
 IV. Sorularıma doğru cevaplar veriyordu.
 V. Söylenenleri bir türlü doğru anlamıyordu.

Yukarıda numaralanmış cümlelerde "doğru" sözcüğü kaç farklı görevdedir?

- A) 5   B) 4   C) 3   D) 2   E) 1

AKILLI HARİTAM

ZAMİR

ADIL (ZAMİR)

Adların yerini tutan sözcük ve eklere **adil** denir.

- ◆ Sanatçılar farklı düşünür çünkü onların duyum eşiği başka insanlardan farklıdır. Bu cümlede “onların” sözcüğü “sanatçılar” adının yerini tutmuştur.
- ◆ Öğretmen, öğrenci, veli iş birliğiyle eğitim sağlıklı yürür; bunlar görevini tam olarak yapmazsa sorun çıkar. Bu cümlede “bunlar” sözcüğü “öğretmen, öğrenci, veli” adlarının yerini tutmuştur.

Örnek

Bunlar gerçekte bütün çağlarda ve ülkelerde bütün insanların düşünceleridir ve benim için özgün değerlerdir.

I

II

III

IV

Bu cümledeki altı çizili sözcüklerin hangileri zamirdir?

- A) Yalnız IV   B) I - IV   C) II - III   D) I - II - IV   E) Yalnız II

Adılın Genel Özellikleri

✓ Adın kullanıldığı görevlerde kullanılır. Özne, nesne, dolaylı tümleç olur, ek eylem olarak yüklem olur.

◆ Şu İstanbul baştan başa bizimdir
yüklem

◆ Herkes bildiğini önemsiyor.
özne

✓ Ad durum eklerini (-i, -e, -de, -den) alır.

✓ Çoğul ekini alır.

✓ Tamlayan ve tamlanan ekini alarak ad tamlaması kurar:

◆ şu - n - un şura - s - i
tamlayan   tamlanan

✓ İyelik ekleri alır:

◆ Kimisi geç geldi.

◆ Hepsi bunu biliyor.

✓ Yapım eki alarak tür değiştirebilir:

adıl y.eki

◆ Sensiz bir ömür eksik olur.
sıfat

◆ Ben-cil insanlar
sıfat

ADIL TÜRLERİ

Sözcük Durumundaki Adılar	Ek Durumundaki Adılar
1. Kişi (şahıs) Adılları 2. İşaret (gösterme) Adılları 3. Belgisiz Adıllar 4. Soru Adılları	1. İyelik Adılları 2. İlgı Adılları

A) SÖZCÜK DURUMUNDAKİ ADILLAR

I. Kişi Adılları

İnsan adlarının yerini tutan sözcüklerdir.

Tekil	Çoğul
I. Kişi Ben (söz söyleyen)	Biz (söz söyleyenler)
II. Kişi Sen (söz söylenen)	Siz (söz söylenenler)
III. Kişi O (sözü edilen)	Onlar (sözü edilenler)

✓ “Kendi” sözcüğü kişi adılı gibi kullanılır. Kimi kaynaklarda buna dönüşlülük adılı denmiştir.

Tekil	Çoğul
I. Kişi Kendim	Kendimiz
II. Kişi Kendin	Kendiniz
III. Kişi Kendisi	Kendileri

Örnek

Bu konuyu ben de birileriyle paylaşmayı onların görüşlerini almayı istiyorum.

I   II   III   IV

Bu cümledeki altı çizili sözcüklerin hangileri zamirdir?

- A) Yalnız II   B) I - II   C) Yalnız III   D) II ve III   E) II ve IV

Örnek

Köpekler, uygarlıkta sizi zehirlenmek yoktur. Biz kendimize bakamayınca sizi görürüz.

Bu anlatımda kaç kişi adılı vardır?

- A) 2   B) 3   C) 4   D) 5   E) 6

- ✓ Kendi sözcüğü aynı anlamlı ve görevli kişi adıyla birlikte kullanıldığında pekiştirme görevi üstlenir:

◆ Bunu ben kendim çözdüm.

Kendi sözcüğünün bu cümledeki kullanımı gereksiz değildir; anlatım bozukluğu yaratmaz.

- ✓ Kişi adlarını ad durum eklerini alır:

◆ ben, beni, bana, bende, benden

- ✓ Dönüşlülük adlı insan dışı varlık adlarının yerine de kullanılır:

◆ Hayvanlar kendilerine zarar verecek insanları sezer.

- ✓ Ben ve sen kişi adlarını “-e” durum ekini aldığı anda biçim değişikliğine uğrar:

◆ ben – e > bana

◆ sen – e > sana

- ✓ Kişi adlarını gerektiği yerde kullanılmazsa anlam belirsizliği olur:

◆ Geldiğini bilmiyordum.

◆ Arkadaşını görmeye gitti.

Bu cümlelerde “kimin” sorusunun yanıtı belirsiz olduğundan cümlenin başına gerekli kişi adlı getirilmelidir.

- ✓ Kimi belirtili ad tamlamalarında tamlayan görevindeki adıl kullanılmayabilir. Buna tamlayanı düşmüş ad tamlaması denir.

◆ Dostları onu yalnız bırakmaz.

onun dostları → belirtili ad tamlaması

dostları → tamlayanı düşmüş ad tamlaması

II. İşaret (Gösterme) Adılları

Adın yerini “göstererek” tutan sözcüklerdir. İşaret adlı adını söylemeden varlığı gösterir:

◆ Bu benim işime yaramaz.

◆ Onu postaya verdim.

◆ Şunu bir de sen oku.

◆ Öteki berikinden iyi değil.

Örnek

Aşağıdaki cümlelerden hangisinde altı çizili sözcük zamir değildir?

- A) Çoğumuz onu hiçbir zaman anlamadık.
 B) Üç dört gün sonra kızı İstanbul'dan geldi.
 C) Dün biri işyerine gelip seni sormuş.
 D) O akşam birkaçı, oyuna katılmış
 E) Hem kimisi öyle hasta ki yürüyemez.

UYARI

Gösterme adlarıyla gösterme sıfatları karıştırılmamalı.

✓ İşaret sıfatı bir addan önce gelir, adı gösterir; işaret adlı söylenmeyen adın yerini tutar.

◆ O kitabı iki kez okudum.
g.sıf. ad

◆ Onu iki kez okudum.
göst. adlı

Diğer gösterme adları

◆ buradaki, şuradaki, oradaki, böylesi, şöyleşi, öylesi

✓ Gösterme adları çoğullanabilir.

Tekil   Çoğul

Bu   Bunlar

Şu   Şunlar

Öteki   Ötekiler

Diğeri   Diğerleri

Böylesi   Böyleleri

2. Çocukken, seslerin hep o minicik kutunun içine doluğunu sanırdım.

I   II

Düğmesi çevrilince o, evimizi nağmelerle doldurdu.-

III

Yukarıdaki cümlelerde numaralanmış sözcüklerin türleri, aşağıdakilerden hangisinde sırasıyla doğru olarak verilmiştir?

(ÖSS İPTAL – 1999)

I

II

III

- A) işaret sıf.   niteleme sıf.   işaret z.
B) işaret sıf.   belgisiz sıf.   kişi z.
C) işaret z.   niteleme sıf.   kişi z.
D) kişi z.   belgisiz sıf.   işaret z.
E) işaret sıf.   sayı sıf.   kişi z.

✓ Gösterme adları “göre” ilgeciyle öbikleşerek benzetme, karşılaştırma, eşitlik anlamı kazanır:

◆ bana göre, şunlara göre...

✓ Gösterme adları “için, gibi, kadar...” ilgeçleriyle öbikleşerek farklı anlam ilgileri kazanır:

◆ Uyanamadığım için geç geldim.

neden